Česko

Frankfurtský knižní veletrh
Čestný host 2026

Rybí krev

Ztratit víc než dům: domov, důvěra a společná budoucnost

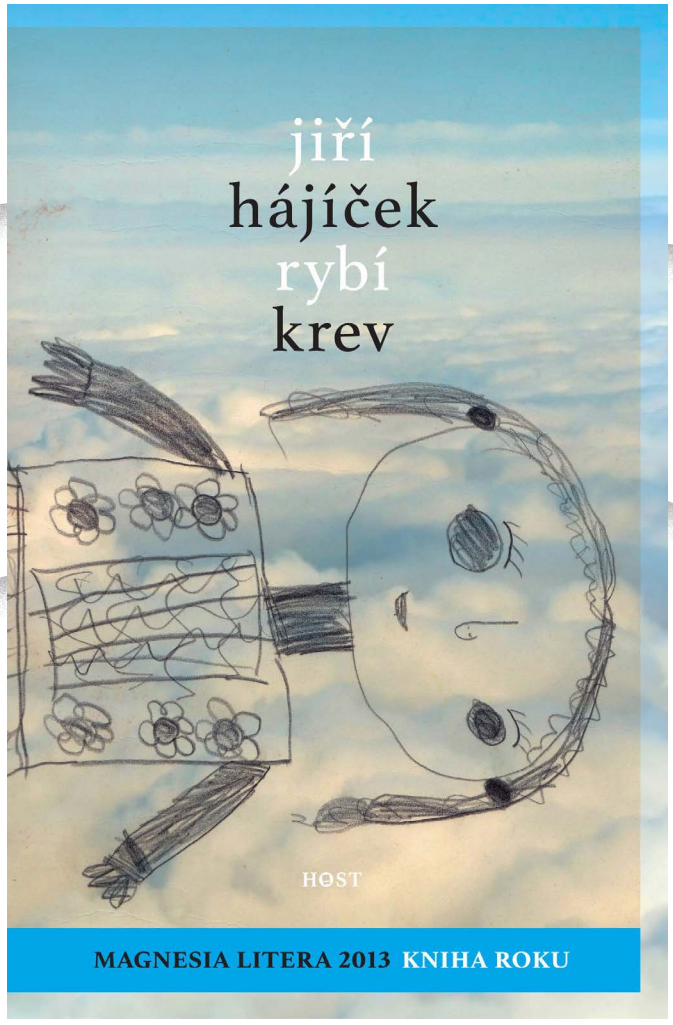

Metodický materiál pro práci s knihou na SŠ

Tento materiál byl připraven v rámci projektu Czechia 2026 – čestné hostování ČR na Frankfurtském knižním veletrhu.
www.czechia2026.com
Metodické listy pro střední školy a gymnázia zpracovala Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy.

Vypracovala
Mgr. MgA. Eva Navrátilová, Ph.D.

Redakce
Eva Čechová

Název lekce
Ztratit víc než dům: domov, důvěra a společná budoucnost

Kniha
HÁJÍČEK, Jiří. *Rybí krev*. Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-639-6.

Anotace knihy
(převzato z webu nakladatelství *Host*): „Románem *Rybí krev* pokračuje Jiří Hájíček ve své linii venkovských próz (povídkový soubor *Dřevěný nůž*, romány *Zloději zelených koní* a *Selský baroko*) a zavádí nás tentokrát na jihočeský venkov přelomu osmdesátých a devadesátých let dvacátého století. Po patnácti letech strávených v cizině se Hana v roce 2008 vrací do polozatopené vesničky na břehu Vltavy, kde vyrůstala, chtěla se vdát a být učitelkou ve zdejší jednotřídce. Ale všechno je jinak — na vylidněné návsi stojí sama. Má však odvahu podívat se zpátky, má odhodlání ptát se sama sebe i lidí, kteří pro ni kdysi mnoho znamenali. Člověk po čtyřicítce si chce udělat pořádek sám v sobě, uzavřít konečně staré záležitosti a bolesti, říká Hana, když se po dlouhých letech setkává s otcem, bratrem a kamarádkami z dětství. Po úspěšném románu *Selský baroko* (Magnesia Litera 2006 za prózu), který tematizoval rozpad tradičního venkova v padesátých letech minulého století, zkoumá autor dál českou vesnici. *Rybí krev* je především příběhem rozpadu jedné rodiny a vesnice za již zcela jiných společenských okolností. Téma vysidlování a bourání obcí, aby na jejich místě mohla stát jaderná elektrárna, se zdá veskrze současné, nevyhnutelné i dnes, kdy je nejistý osud dalších vesnic, například kvůli těžebním limitům v hnědouhelné oblasti severních Čech. *Rybí krev* však není nějakým „zeleným románem“, je to především poutavý lidský příběh tří kamarádek z malé vesnice, které osud rozprášil do světa, příběh, v němž se silně ozývá touha po rodinné soudržnosti, a také příběh o síle lásky a odpuštění.“

Anotace lekce
Metodika pracuje s románem *Rybí krev* jako s textem, který umožňuje citlivě otevřít téma ztráty domova. Žáci sledují osud Hany a Petra na pozadí krajiny proměňované kvůli plánované jaderné elektrárně a postupně rozpoznávají, že domov netvoří pouze dům, ale také vztahy, paměť místa, každodenní jistoty a společně sdílená budoucnost. Lekce je založena na úvodní práci s pojmy dům a domov, společném čtení prvního úryvku a následné práci v domovských a expertních skupinách. Díky tomu žáci rekonstruují vývoj příběhu a opírají vlastní interpretace o konkrétní detaily literárního textu. Aktivita zároveň podporuje čtenářské očekávání, sdílení porozumění a schopnost vnímat společenské téma skrze osobní příběh konkrétní literární postavy.

Cílová skupina
Lekce je vhodná zejména pro žáky 2.–4. ročníku středních škol. Uplatnit ji lze na gymnáziích, lyceích i středních odborných školách. Na gymnáziích a lyceích je možné více akcentovat interpretační rovinu tématu, především vztah mezi místem, pamětí, domovem a narušenou budoucností. Na středních odborných školách je vhodné posílit oporu při čtení úryvků a více pracovat s konkrétními otázkami, které žáky vedou k porozumění ději i k pojmenování proměn domova. Lekce nevyžaduje předchozí znalost románu, ale předpokládá ochotu pracovat s literárním textem ve skupinách. Přístup vyučujícího se přizpůsobuje typu školy a ročníku, základní struktura a smysl lekce však zůstávají zachovány.

Časová dotace
45 min.

Klíčová slova
domov, dům, ztráta domova, paměť místa, vystěhování, Jaderná elektrárna Temelín, vodní dílo Hněvkovice, jižní Čechy, důvěra, zrada, budoucnost, čtenářské očekávání, skupinová práce, expertní skupiny, domovské skupiny

Cíle lekce
- Žák si uvědomí, že domov v literárním textu není tvořen pouze fyzickým prostorem, ale také vztahy, důvěrou, pamětí místa a představou budoucnosti.
- Žák sleduje, jak se vnější společenské a historické události promítají do soukromého života literárních postav.
- Žák rozvíjí schopnost opírat vlastní interpretaci o konkrétní detaily literárního textu.
- Žák rozvíjí čtenářské očekávání a porovnává vlastní předpoklady o dalším vývoji příběhu s informacemi získanými z dalších úryvků.
- Žák prostřednictvím skupinové práce sdílí porozumění literárnímu textu a podílí se na společném skládání významu celé dějové linie.

Rámcově vzdělávací program
- Lekce je v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro gymnázia (RVP RVP G) v oblasti vzdělávání Český jazyk a literatura, konkrétně v okruhu Literární komunikace. RVP G mezi očekávané výstupy uvádí, že žák *„objasní rozdíly mezi fikčním a reálným světem a vysvětlí, jakým způsobem se reálný svět promítá do literárního textu“ a že „rozliší a specifikuje jednotky vyprávění (časoprostor, vypravěč, postavy) a zhodnotí jejich funkci a účinek na čtenáře“ (RVP G, s. 14)*.

  Tyto výstupy jsou v lekci naplňovány prací s časoprostorem jihočeské vesnice poznamenané plánovanou výstavbou jaderné elektrárny a sledováním toho, jak se vnější společenská skutečnost promítá do života Hany a Petra. Žáci interpretují jednotlivé úryvky, opírají své závěry o konkrétní detaily textu a postupně rozpoznávají, že ztráta domova není pouze zánikem domu či vesnice, ale také narušením vztahu, důvěry a představy budoucnosti.

  Současně je rozvíjen výstup, podle něhož žák *„postihne smysl textu“* a porovnává různé interpretace téhož textu (RVP G, s. 15), protože skupiny sdílejí rozdílné čtenářské závěry

- Lekce je zároveň v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro střední odborné vzdělávání (RVP SOŠ) (zde využit RVP pro obor 53–41–M/03) v oblasti Estetické vzdělávání, konkrétně v oddílech Literatura a ostatní druhy umění a Práce s literárním textem. RVP SOŠ vymezuje literární výchovu mimo jiné jako poznávání *„umění jako specifické výpovědi o skutečnosti“ (RVP 53–41–M/03, s. 41)*.

  Tento princip tvoří základ lekce: literární text není využíván jako ilustrace historické události, ale jako výpověď o zkušenosti člověka, kterému se postupně rozpadá prostor domova. RVP SOŠ dále uvádí, že žák *„text interpretuje a debatuje o něm“ a „vyjádří vlastní prožitky z recepce daných uměleckých děl“ (RVP 53–41–M/03, s. 41)*.

Tyto výstupy jsou naplňovány společným čtením, prací v expertních a domovských skupinách, sdílením interpretačních závěrů i závěrečnou reflexí. Skupinová struktura lekce zároveň odpovídá pojetí literární výchovy jako dialogu žáků s textem, vyučujícím i mezi sebou navzájem.

- Lekce se přirozeně vztahuje také k průřezovým tématům. V RVP G se dotýká především Osobnostní a sociální výchovy, neboť vede žáky k přemýšlení o hodnotě domova, důvěry, mezilidských vztahů a odpovědnosti vůči druhému člověku. Zároveň okrajově souvisí s Environmentální výchovou, protože ukazuje, jak zásah do krajiny a proměna místa dopadají na konkrétní lidský život. V RVP SOŠ se lekce vztahuje zejména k průřezovému tématu Člověk a životní prostředí, které zahrnuje vztahy člověka k prostředí a současné lokální i regionální problémy rozvoje. Lekce tato témata otevírá prostřednictvím literárního textu a vede žáky k citlivému promýšlení vazby mezi místem, komunitou, pamětí a konkrétní sdílenou osobní zkušeností.

Potřebné pomůcky

vytištěné literární úryvky z románu, pracovní list pro domovské skupiny, podpůrné pracovní listy pro experty A–D, papíry nebo sešity na poznámky, psací potřeby, tabule nebo flipchart, křída či fixy

Další možné náměty pro práci s knihou

- V rámci metodiky pro projekt *Czechia 2026* je k dispozici doplňková lekce věnovaná práci s vybranými úryvky z románu *Rybí krev (Kóta 370,5: technická hranice a její lidské významy)*. Lekce vychází z motivu kóty 370,5, tedy technického údaje, který v románu označuje hranici budoucí hladiny vody, ale zároveň se proměňuje v hranici mezi domovem a ztrátou, jistotou a nejistotou, osobní pamětí a úředním rozhodnutím. Žáci sledují, jak stejnou situaci vnímají různé postavy: ti, kterým má voda vzít domov, ti, kteří zůstávají „nad vodou“, i ti, kteří se se ztrátou vyrovnávají odporem nebo přesídlením. Lekce tak otevírá otázku, co všechno může znamenat jedno technické číslo, když zasáhne do konkrétních lidských životů.

- Další možností je posílit vztah románu ke skutečné historické události, z níž text vychází: k zániku jihočeských vesnic v souvislosti se stavbou jaderné elektrárny Temelín a vodního díla Hněvkovice. Lekce by mohla pracovat nejen s uměleckým textem, ale také s texty neuměleckými, například s dobovými novinovými články, technickými záznamy stavby, úředními dokumenty či vzpomínkami pamětníků. Žáci by mohli porovnávat, jak tutéž událost zachycuje literární příběh a jak ji zpracovávají faktografické nebo administrativní texty.

- Román lze využít také k práci se dvěma časovými rovinami vyprávění. Jedna se odehrává na přelomu 80. a 90. let, tedy v době před stavbou elektrárny, zánikem vesnic a těsně po něm; druhá je zasazena přibližně do roku 2008, kdy se Hana po letech strávených v zahraničí vrací do míst svého dětství a znovu se setkává s rodinou i dávnými přáteli. Lekce by mohla být vystavěna na principu ohlížení se za přelomovou životní událostí a postupného odhalování příběhu, čímž by se zvýraznilo napětí mezi minulostí a návratem.

- Protože je Hana v podstatné části románu zachycena jako velmi mladá dívka na konci střední školy a později během vysokoškolských let, nabízí se akcentovat tematickou linii dospívání, prvních lásek, vztahových nejistot a rozchodů. Tato rovina může být pro žáky středních škol dobře přístupná, protože se dotýká zkušeností, které jsou jim blízké. Práce s románem by se

tak mohla zaměřit na to, jak se osobní zrání postavy odehrává v době, kdy se zároveň zásadně proměňuje prostor jejího domova.

- Samostatnou pozornost by bylo možné věnovat také rodinným vztahům. Román zachycuje tísnivou atmosféru Haniny rodiny, výraznou autoritu otce, zranitelnost matky i vzdor bratra. Četba vybraných pasáží by mohla sloužit jako studie jedné rodiny, v níž se postupně odkrývá napětí, mlčení, zranění i odlišné způsoby, jak jednotliví členové reagují na tlak vnějších událostí. Zároveň by bylo možné sledovat, že závěr knihy nepřináší pouze rozklad vztahů, ale také určitou naději na jejich nové, byť křehké složení.

- Zajímavým námětem je i způsob, jakým se k Haně dostávají zprávy o hrozícím vystěhování a zániku domovských míst. Přicházejí často nepřímo, například prostřednictvím dopisů, úředních sdělení nebo zprostředkovaných informací. Právě zde se otevírá silný kontrast mezi chladným a odosobněným jazykem instituce a individuálním osudem člověka, jemuž taková zpráva zásadně promění život. Pro Hanu nejde jen o změnu bydliště, ale o vytržení z kořenů i z budoucnosti, protože se opakovaně objevuje její touha učit v místní jednotřídní škole.

- Román se v některých částech vrací také k traumatu vesnické kolektivizace 50. let. Hanin děda byl odsunut do pohraničí a rodinná pole v jižních Čechách byla zabavena a začleněna do místního JZD. Hana a její otec kolem těchto polí jezdí s vědomím, že kdysi patřila jejich rodině, zatímco po roce 1989 se otevírá otázka restitucí. Tato linie umožňuje ukázat, jak se velké dějiny promítají do malých dějin obyčejných lidí.

- Další možnou linií je tematizace jaderné havárie v Černobylu. Román zachycuje, že se o ní postavy dozvídají opožděně, okrajově a prostřednictvím médií zatížených propagandou. Žáci by mohli porovnat reálnou podobu a následky katastrofy s tím, jak o ní bylo informováno v tehdejším Československu. Nosné je také to, že jižní Čechy leží blízko rakouských hranic a některé informace o skutečné závažnosti havárie se k postavám dostávají až skrze zahraniční vysílání.

- Citlivě by bylo možné pracovat také s linií Haniny touhy po dítěti a s nenaplněním této touhy. Téma neplodnosti zde nemusí být otevíráno jako čistě současné společenské téma, ale jako dlouhodobá lidská zkušenost, která se v různých dobách projevovala různým způsobem. Lekce by v tomto případě musela být vedena velmi opatrně a s ohledem na věk i složení třídy, mohla by však žákům ukázat, jak literární text zachycuje intimní bolest, očekávání, zklamání i tlak představ o naplněném životě.

- Román lze využít také jako příležitost k práci s atmosférou 80. let a její proměnou po roce 1989. Text přináší motivy populární hudby, setkávání u ohně, práce v zemědělství, dobové propagandy, autority komunistické moci i rozdílu mezi tím, co se říká doma a co je možné říci veřejně. V kontrastu s tím se objevuje porevoluční doba 90. let, první demonstrace, možnost veřejně projevit názor a naděje spojená se společenskou změnou. Žáci by mohli sledovat, jak se proměna doby odráží v každodennosti postav.

- Samostatně by bylo možné sledovat také vztahy několika Haniných kamarádek, které spojovalo mládí prožité na jedné škole a ve stejném prostředí. Zpočátku mají podobné výchozí podmínky, ale rozhodnutí o zničení jejich domovů je postupně rozptýlí do různých míst, vztahů, profesí a životních drah. Lekce by mohla pracovat s otázkou, jak společná minulost formuje přátelství i po dlouhém odloučení a jak se někdejší blízkost může po letech znovu obnovit, přestože se životy jednotlivých postav výrazně proměnily.

Evokace
(celkem cca 6 min.)

Dům není totéž co domov (6 min.)

Vyučující napíše na tabuli dvě slova:

- *DŮM / DOMOV*

Žáci ve dvojicích krátce zapisují, co si spojují s jedním a s druhým pojmem. Mohou uvádět konkrétní věci, osoby, pocity, situace nebo činnosti. Poté společně sdílejí vybrané odpovědi, které vyučující může zapisovat na tabuli.

Následně třída společně pojmenovává, kde se významy obou slov překrývají a kde se naopak rozcházejí. Vyučující může diskusi směřovat otázkami:

- *Může existovat dům, který není domovem?*
- *Může člověk ztratit domov, i když dům ještě stojí?*
- *Co všechno se musí stát, aby se z domu stal domov?*
- *Co všechno může způsobit, že domov začne mizet?*

Cílem evokace není vytvořit přesnou definici, ale otevřít rozdíl mezi fyzickým prostorem a prožívaným domovem. Tento rozdíl bude důležitý při čtení úryvků z románu *Rybí krev*, v nichž se ztráta domova neukazuje pouze jako bourání vesnice, ale také jako narušování partnerského vztahu, důvěry a společné představy budoucnosti.

Uvědomění
(celkem cca 35 min.)

Když mizí místo (9 min.)

Vyučující stručně uvede, že se žáci budou zabývat vybranou dějovou linkou románu Jiřího Hájíčka Rybí krev. Román se vrací do jihočeské krajiny poznamenané plánovanou výstavbou jaderné elektrárny a sleduje, jak tato událost zasahuje do života konkrétních lidí.

Vyučující naváže na úvodní aktivitu *Dům není totéž co domov*. Před čtením prvního úryvku z roku 1986 žákům zadá jednoduché zaměření:

- *Při čtení si všímejte, co všechno ve vesnici mizí.*
- *Sledujte, zda jde pouze o zánik domů, nebo i o zánik něčeho, co bychom spojili spíše s domovem.*
- *Všímejte si také toho, jak jsou v této scéně zachyceni Hana a Petr.*

Žáci společně čtou **úryvek z roku 1986**. Po přečtení se ve dvojicích vracejí k původnímu zadání a krátce si připraví odpovědi:

- *Co všechno ve vesnici podle úryvku mizí?*
- *Jde jen o zánik domů, nebo také o zánik širšího prostoru domova? Podle čeho to poznáváte?*
- *Jak v této scéně působí Hana a Petr?*

Následuje sdílení v plénu. Vyučující vede žáky k tomu, aby své odpovědi opírali o konkrétní místa v textu.

První odhad dalšího vývoje (4 min.)

Po společném čtení **úryvku z roku 1986** a krátkém sdílení se žáci rozdělí do domovských skupin po čtyřech. Každá skupina dostane společný pracovní list, k němuž se bude během další práce vracet.

Jako první krok domovská skupina společně odpoví na otázku:

- Jaké možnosti pokračování podle vás úryvek z roku 1986 otevírá?

Žáci odpověď zapisují stručně, v několika bodech nebo jednou až dvěma větami. Vyučující zdůrazní, že nejde o správný odhad děje, ale o zachycení čtenářského očekávání po prvním úryvku. Skupiny své odhady zatím nesdílejí v plénu. Vrátí se k nim až po práci s dalšími úryvky.

Návrh pracovního listu pro domovské skupiny:

Rok	*Co se v úryvku stalo?*	*Co se mění v představě domova?*	*Důležitý detail z textu*
1988			
1990			
1992			
1994			

Jaké možnosti pokračování podle vás úryvek z roku 1986 otevírá?

Co se potvrdilo / nepotvrdilo / překvapilo nás:

Poté si jednotliví členové domovské skupiny rozdělí označení A, B, C, D.

Práce v expertních skupinách (10 min.)

Vyučující následně představí princip expertních skupin. Všichni žáci se stejným označením vytvoří dočasnou expertní skupinu:

- *žáci označení A budou pracovat s **úryvkem z roku 1988***
- *žáci označení B budou pracovat s **úryvkem z roku 1990***
- *žáci označení C budou pracovat s **úryvkem z roku 1992***
- *žáci označení D budou pracovat s **úryvkem z roku 1994***

Žáci v expertních skupinách nejprve samostatně čtou přidělený úryvek a označují si místa, která považují za důležitá. Poté o úryvku krátce diskutují ve své expertní skupině a společně si vyjasňují odpovědi na otázky z pracovního listu. Výsledný zápis si však každý žák doplňuje sám.

Po práci v expertních skupinách se žáci vracejí zpět do svých domovských skupin. Postupně představí ostatním svůj úryvek a společně skládají, jak se příběh po úvodní scéně dále vyvíjí.

Stručná charakteristika úryvků pro vyučujícího (úryvky v plném znění pro žáky jsou k dispozici v dalším z dokumentů této metodiky)

1986 (čtou všichni společně)

Úryvek zachycuje Hanu a Petra u téměř zaniklé vesnice. Zůstává z ní jen několik poškozených staveních, chybějí střechy, ploty, stromy i orientační body. Postavy si uvědomují rozsah proměny místa a mluví o plánované výstavbě elektrárny, kvůli níž má vesnice zmizet.

1988 (Expert A)

Hana se zabydluje v novém domově s Petrem. Obchází náves, potkává sousedy a připravuje dětský pokoj. Příprava pokoje je spojena s představou dítěte, společné budoucnosti a plného domova. Tato představa se však zlomí po náhlé bolesti a následném pobytu v nemocnici, kde Hana zjišťuje, že očekávané těhotenství bylo jen domnělé.

1990 (Expert B)

Hana se vrací k pokoji s kolébkou a hračkami po vnoučatech paní Zhorkové. Pokoj je uklizený, vybílený a dlouho připravený, zároveň však připomíná nenaplněné očekávání. Při jeho uklízení Hana znovu otevírá otázku svatby. Petr se odpovědi vyhýbá, odkazuje na práci, peníze a nejistotu spojenou s možným vystěhováním z chalupy.

1992 (Expert C)

Ve vesnici je zrušeno veřejné osvětlení a návrat domů se pro Hanu stává nejistým a tísnivým. V domácím prostoru pak náhodně objeví Petrovy faktury pro elektrárnu. Zjišťuje, že Petr pracoval pro instituci, proti níž ona sama vystupuje.

1994 (Expert D)

Hana sleduje v televizních zprávách reportáž o násilném vystěhování paní Zhorkové, poslední obyvatelky vysídlené vesnice. Známé místo se jí vrací už jen jako obraz zprostředkovaný televizí a komentovaný reportérem. Po vypnutí televize zůstává v předsíni sbalený kufr.

Podpůrné pracovní listy pro experty

Expert A – úryvek 1988

Úkolem experta je přečíst úryvek z roku 1988 a připravit jeho stručné představení pro domovskou skupinu. Není třeba převyprávět celý úryvek podrobně. Důležité je zachytit, jak se v něm proměňuje Hanina představa domova.

Hlavní otázka

- *Jak se v tomto úryvku z domu stává domov – a co tuto představu naruší?*

Při čtení je třeba zaměřit se na tyto otázky:

- *Jak Hana vnímá svůj nový domov na začátku úryvku?*
- *Které věci, činnosti nebo osoby vytvářejí pocit domova?*
- *Co pro Hanu znamená příprava dětského pokoje?*
- *Co se po náhlé bolesti promění?*

Do domovské skupiny si expert připraví:

1. Jednu větu o tom, co se v úryvku stalo:

2. Tři slova nebo slovní spojení, která vystihují Haninu představu domova:

3. Jeden detail, který ukazuje očekávání nebo naději:

4. Jeden detail, který ukazuje zklamání nebo narušení původní představy:

5. Dokončení věty: Na začátku úryvku Hana věří, že _____, ale na jeho konci zjišťuje, že _____.

Expert B – úryvek 1990

Úkolem experta je přečíst úryvek z roku 1990 a připravit jeho stručné představení pro domovskou skupinu. Není třeba převyprávět celý úryvek podrobně. Důležité je zachytit, jakou roli má připravený pokoj s kolíbkou a co rozhovor Hany a Petra ukazuje o jejich představě společného života.

Hlavní otázka

- *Jakou roli má v úryvku připravený pokoj a co prozrazuje o vztahu Hany a Petra?*

Při čtení je třeba zaměřit se na tyto otázky:

- *Co se čtenář dozvídá o pokoji s kolíbkou?*
- *Jak na Hanu tento pokoj působí?*
- *Proč se právě při uklízení pokoje vrací k otázce svatby?*

- *Jak Petr na otázku svatby reaguje?*
- *Jak se v jejich rozhovoru objevuje nejistota spojená s chalupou a vystěhováním?*

Do domovské skupiny si expert připraví:

1. Jednu větu o tom, co se v úryvku stalo:

2. Tři slova nebo slovní spojení, která vystihují atmosféru tohoto úryvku:

3. Jeden detail, který ukazuje, že pokoj je už dlouho připravený:

4. Jeden detail, který ukazuje napětí mezi Hanou a Petrem:

5. Dokončení věty: Pokoj s kolíbkou Haně připomíná _____, zatímco Petr v rozhovoru zdůrazňuje _____.

Expert C – úryvek 1992

Úkolem experta je přečíst úryvek z roku 1992 a připravit jeho stručné představení pro domovskou skupinu. Není třeba převyprávět celý úryvek podrobně. Důležité je zachytit, jak se ohrožení vesnice dostává do domácího prostoru a jak zasahuje vztah Hany a Petra.

Hlavní otázka

- *Jak se vnější ohrožení vesnice dostává do soukromého života Hany a Petra?*

Při čtení je třeba zaměřit se na tyto otázky:

- *Jak na začátku úryvku působí vesnice?*
- *Co znamená zrušení veřejného osvětlení pro obraz domova?*
- *Jak je zachycena běžná domácí situace před nalezením faktur?*
- *Co Hana zjistí z Petrových papírů?*
- *Proč je pro Hanu toto zjištění tak silné?*

Do domovské skupiny si expert připraví:

1. Jednu větu o tom, co se v úryvku stalo:

2. Tři slova nebo slovní spojení, která vystihují atmosféru tohoto úryvku:

3. Jeden detail, který ukazuje, že vesnice už přestává být bezpečným místem:

4. Jeden detail, který ukazuje, že se napětí dostává přímo do vztahu Hany a Petra:

5. Dokončení věty: Hana zjišťuje, že Petr _____, a proto pro ni už elektrárna není jen _____.

Expert D – úryvek 1994

Úkolem experta je přečíst úryvek z roku 1994 a připravit jeho stručné představení pro domovskou skupinu. Není třeba převyprávět celý úryvek podrobně. Důležité je zachytit, jak se zánik vesnice v této části završuje a jak na něj navazuje detail sbaleného kufru v předsíni.

Hlavní otázka

- *Co znamená, že Hana sleduje zánik známého místa už jen jako televizní zprávu?*

Při čtení je třeba zaměřit se na tyto otázky:

- *Co se čtenář dozvídá o paní Zhorkové a vesnici?*
- *Jak působí televizní reportáž?*
- *Jaký je rozdíl mezi tím, že Hana místo dříve sama procházela, a tím, že ho nyní sleduje v televizi?*
- *Proč Hana televizi vypne?*
- *Jaký význam může mít sbalený kufr v předsíni?*

Do domovské skupiny si expert připraví:

1. Jednu větu o tom, co se v úryvku stalo:

2. Tři slova nebo slovní spojení, která vystihují atmosféru tohoto úryvku:

3. Jeden detail, který ukazuje, že zánik vesnice už dospěl do krajního bodu:

4. Jeden detail, který ukazuje Hanin osobní vztah k místu nebo k lidem z vesnice:

5. Dokončení věty: Když Hana vypne televizi, zůstává před ní _____.

Návrat do domovských skupin: složení dalšího vývoje příběhu (7 min.)
Po práci v expertních skupinách se žáci vracejí zpět do svých domovských skupin. Každý expert podle svého vyplněného pracovního listu stručně představí úryvek z přiděleného roku. Není nutné převyprávět text podrobně; důležité je, aby ostatní členové skupiny pochopili, co daný úryvek přináší k dalšímu vývoji příběhu a k tématu postupné ztráty domova.

Domovská skupina postupně zapisuje informace do společného pracovního listu. Následně si každá domovská skupina připraví krátké shrnutí pro ostatní dle struktury pracovního listu.

Sdílení v plénu (5 min.)

Následuje krátká prezentace jednotlivých domovských skupin. Skupiny vycházejí ze svých vyplněných pracovních listů a představí zejména to, který detail podle nich nejvýrazněji ukazuje postupnou ztrátu domova a také zdali/jak se liší jejich očekávání vývoje příběhu po prvním společném čtení úryvku z roku 1986.

Vyučující během sdílení ověřuje, zda třída správně porozuměla základní dějové lince úryvků. Zároveň nechává zaznít rozdíly v interpretaci jednotlivých skupin.

Reflexe (celkem cca 4 min.)

Co přibylo ke slovu domov (4 min.)

Vyučující se v závěru hodiny vrátí k úvodní aktivitě *Dům není totéž co domov*. Připomene slova, která si na začátku hodiny žáci s výrazy DŮM a DOMOV spojovali.

Žáci samostatně doplní větu:
Po práci s úryvky bych ke slovu domov doplnil/a ještě: _____, protože _____.

Následuje krátké sdílení několika dobrovolných odpovědí v plénu. Vyučující může podle časových možností navázat otázkou:

- *Který konkrétní detail z úryvků vás k této odpovědi vedl?*

Závěrečná reflexe se tak vrací k úvodnímu rozlišení mezi domem a domovem a doplňuje je o zkušenost z četby literárního textu. Na konci hodiny by mělo být zřejmé, že ztráta domova v přečtených úryvcích neprobíhá jedním okamžikem, ale skládá se z několika postupných zásahů do místa, vztahu i budoucnosti.

Následující úryvky jsou oproti originálním textům zkrácené:

1986

Z vesnice zůstalo posledních pár stavení, kterým už chyběly střechy, rámy oken a ploty kolem zahrad byly stržené. Stromy vyporážené, sloupy veřejného osvětlení ležely vedle cesty vedoucí přes bývalou náves. Stála jsem u hřbitova a zírala na tu pustou pláň kolem, kde ještě vloni byla vesnice. Musela jsem se opřít o Petrovo rameno. Chytil mě kolem pasu. Na pláni stály stavební stroje, už nebylo poznat, kde ves končila, silnice už byla místy rozbitá, pláty asfaltu vytrhané. Mlčeli jsme a dlouhé minuty jsme hleděli na to nic, na buldozery rozhrnutou zem, na obvodové zdi posledních pěti chalup.

„Ještě vloni jsme tu měli v hospodě schůzi s místníma, plánovali jsme další postup proti elektrárně. Teď už pomalu nevím, kde hospoda stála…“

„Vůbec si nedovedu představit, že tohle nás čeká.“

„Vám zbourají jen třetinu vsi,“ řekl Petr, „ale ta naše zmizí celá.“

Šeptali jsme, ani jsme nevěděli proč. Popošla jsem ke kostelu a sedla si na betonovou skruž kousek před vchodem. Petr stál u mě a lehce kopal do betonu špičkou boty.

„Nejdřív si všichni mysleli, že je to vrt kvůli podzemní vodě. Tady bylo vždycky vody málo, jezedáci ji museli dovážet do stájí cisternama. Nikdo nic netušil.“

„Bylo to kvůli elektrárně?“

„Jo, je to geologickej vrt. Nakonec jsme si uvědomili, že geologickej průzkum už byl dávno hotovej a lidi si tu vesele žili a vůbec netušili, co se chystá.“

1988

Zůstala jsem v posteli až do půl deváté. Petr odjel po šesté ráno, ani jsem se neprobudila, když vstával. Z polštáře jsem obhlížela svůj nový domov, měl kostrbaté, nabílené stěny, dveře staré skříně krásně vrzaly a lustr v ložnici byl po Petrově babičce.

Po snídani jsem obešla rybníček na návsi, pozdravila pár sousedů, stará paní Zhorková chodila po zahrádce.

„Připravuju dětskej pokoj," řekla jsem jí. Pokývala hlavou, zmizela v chalupě a za okamžik přinesla tašku plnou hraček. Po vnoučatech. Když jsem tak šla po maličké návsi, připadala jsem si správná jako nikdy předtím.

Navlékla jsem se do pracovních kalhot a seprané košile a pustila se do práce. Pokojík vedle ložnice býval vejměnek pro starou babičku. Vynesla jsem starý šicí stroj Singer, prázdnou almárku a stolek se zásuvkou. Byla na klíček, krásný, ručně kovaný. Vysmejčila jsem rohy a zametla podlahu. Do kbelíku jsem rozdělala vápno. Otevřela jsem okno a dveře, slunce šlo nahoru a malba bude dobře schnout. Nejdřív jsem bílila ze stoje a pak jsem opatrně vylezla na štafle. Byly staré a rozviklané. Zavázala jsem si na hlavu šátek a dýchala čistou, svěží vůni vápna. Ani jsem necítila hlad, jen jsem se vždycky napila vody ze džbánu, když jsem slézala ze štaflí, abych je poponesla o kus dál. Náhle mi břicho stáhla prudká bolest, až jsem vykřikla. Nemohla jsem se pořádně nadechnout. V očích jsem měla slzy od bolesti, kterou jsem neznala.

Seděla jsem na posteli vypodložená polštářem, ležet už jsem odmítala. Alespoň jsem už měla svou noční košili, kterou mi přivezl Petr. Podivně bílá a zažloutlá beznaděj všude kolem i ve mně. Vzduch pozdního léta venku přebíjel nemocniční pach. Byla jsem bláhová. Představovala jsem si, jak do bíle vymalovaného pokojíku s dřevěnou postýlkou přivezeme v zimě z porodnice naše dítě. Ve vsi už o tom věděl každý, koho jsem potkala. Myslela jsem, že to opravdu uvnitř cítím, povznášelo mě to, tančila jsem po prknech podlahy i po návsi, a zatím to měla na svědomí cysta. Přerušený cyklus i tu náhlou bolest.

1990

Pokaždé, když jsem uklízela v pokoji se starodávnou kolíbkou a krabici plnou hraček po cizích dětech, jsem začala dorážet na Petra, jak to bude se svatbou. Nejdřív pořád říkal, že je brzy. A že se známe krátce. Že nás můžou kdykoli vystěhovat z chalupy. Později už neříkal nic.

S kbelíkem a smetákem v ruce jsem přehlídla sednici, než jsem zavřela dveře. Byla připravená. Už dlouho. Vybílená. Umytá okna. Odstřižek z barevného koberce na prkenné podlaze před kolíbkou. Vtrhla jsem do kuchyně. Petr se přehraboval v nějakých papírech. Ze starého magnetofonu rachotila hardrocková muzika.

„Kdy se vezmem?“

Dělal, že neslyší. Věděla jsem, že jeho magneťák umím překřičet, i když hraje hodně nahlas.

„Ptám se, kdy se vezmem?!“

Zvedl hlavu a ztlumil hudbu. Vraštil čelo, jak vymýšlel novou výmluvu.

„Hani, nemyslím teď zrovna na tohle. Rozjíždím živnost, přemejšlím, kde vezmu prachy na dodávku.“

„Ach jo…“

1992

Na zimu zrušili v naší vesnici veřejné osvětlení. Tři kandelábry se sodíkovými výbojkami se jednoho dne nerozsvítily. Jedna u rybníčku, druhá u Zhorkovic stavení a poslední u příjezdu na náves. Vracela jsem se hlubokou tmou domů, jen přejít ten kousek po návsi mi nahánělo strach. Petr byl v koupelně, slyšela jsem téct vodu ze sprchy. Sbírala jsem po něm na stole nádobí. Talíř, hrnek, ošatku s chlebem. Když jsem brala do obou rukou kastrol, zavadila jsem loktem o starou školní brašnu, ve které měl Petr papíry, a shodila ji na zem. Listiny se vysypaly na podlahu. Dřepla jsem si k odřené hnědé aktovce, sbírala po kuchyni papíry a rovnala je do štosu, že je strčím zpátky. Všimla jsem si razítka na kopii jedné faktury. Zpozorněla jsem, podívala jsem se na jinou fakturu. Na třetí, na čtvrtou. Ve dveřích se objevil Petr, osušku uvázanou kolem pasu.

„Co to má znamenat?“ zachraptěla jsem. Držela jsem v třesoucí se ruce jeden z papírů.

„Co asi. Faktura, ne?“

„A komus to fakturoval?“

„Co ti je?“

„Ty pro ně děláš? Odpověz, ty pro ně děláš?“

„Jo, něco jsem tam dělal.“

„To nebylo jednou nebo dvakrát. To je spousta faktur. S razítkem elektrárny. Viděla jsem datumy…“

„No a co?“

„A co? Ty pro ně děláš! Já proti nim demonstruju a ty pro ně děláš…?!“

1994

Sedla jsem si k televizi, běžely hlavní večerní zprávy. Reportér s mikrofonem stál před chalupou, kterou jsem tak dobře znala. Kolem rozvaliny, ale pár povědomých štítů ještě stálo. Kamera zaostřila zpátky na domek paní Zhorkové.

„Poslední obyvatelka této vysídlené vesnice, osmdesátiletá žena, musí být převezena násilím za asistence policie a starosty nedaleké střediskové obce," deklamoval senzacechtivým hlasem reportér. Zahlédla jsem známou tvář v okně, cizí lidi přecházející přede dveřmi, policejní auto. Vypla jsem to.

Sbalený kufr stál v předsíni.

Pracovní list pro domovské skupiny:

Rok	*Co se v úryvku stalo?*	*Co se mění v představě domova?*	*Důležitý detail z textu*
1988			
1990			
1992			
1994			

Jaké možnosti pokračování podle vás úryvek z roku 1986 otevírá?

Co se potvrdilo / nepotvrdilo / překvapilo nás:

Podpůrné pracovní listy pro experty:

Expert A – úryvek 1988

Úkolem experta je přečíst úryvek z roku 1988 a připravit jeho stručné představení pro domovskou skupinu. Není třeba převyprávět celý úryvek podrobně. Důležité je zachytit, jak se v něm proměňuje Hanina představa domova.

Hlavní otázka

- *Jak se v tomto úryvku z domu stává domov – a co tuto představu naruší?*

Při čtení je třeba zaměřit se na tyto otázky:

- *Jak Hana vnímá svůj nový domov na začátku úryvku?*
- *Které věci, činnosti nebo osoby vytvářejí pocit domova?*
- *Co pro Hanu znamená příprava dětského pokoje?*
- *Co se po náhlé bolesti promění?*

Do domovské skupiny si expert připraví:

1. Jednu větu o tom, co se v úryvku stalo:

2. Tři slova nebo slovní spojení, která vystihují Haninu představu domova:

3. Jeden detail, který ukazuje očekávání nebo naději:

4. Jeden detail, který ukazuje zklamání nebo narušení původní představy:

5. Dokončení věty: Na začátku úryvku Hana věří, že _____, ale na jeho konci zjišťuje, že _____.

Expert B – úryvek 1990

Úkolem experta je přečíst úryvek z roku 1990 a připravit jeho stručné představení pro domovskou skupinu. Není třeba převyprávět celý úryvek podrobně. Důležité je zachytit, jakou roli má připravený pokoj s kolíbkou a co rozhovor Hany a Petra ukazuje o jejich představě společného života.

Hlavní otázka

- *Jakou roli má v úryvku připravený pokoj a co prozrazuje o vztahu Hany a Petra?*

Při čtení je třeba zaměřit se na tyto otázky:

- *Co se čtenář dozvídá o pokoji s kolíbkou?*
- *Jak na Hanu tento pokoj působí?*
- *Proč se právě při uklízení pokoje vrací k otázce svatby?*
- *Jak Petr na otázku svatby reaguje?*
- *Jak se v jejich rozhovoru objevuje nejistota spojená s chalupou a vystěhováním?*

Do domovské skupiny si expert připraví:

1. Jednu větu o tom, co se v úryvku stalo:

2. Tři slova nebo slovní spojení, která vystihují atmosféru tohoto úryvku:

3. Jeden detail, který ukazuje, že pokoj je už dlouho připravený:

4. Jeden detail, který ukazuje napětí mezi Hanou a Petrem:

5. Dokončení věty: Pokoj s kolíbkou Haně připomíná _____, zatímco Petr v rozhovoru zdůrazňuje _____.

Expert C – úryvek 1992

Úkolem experta je přečíst úryvek z roku 1992 a připravit jeho stručné představení pro domovskou skupinu. Není třeba převyprávět celý úryvek podrobně. Důležité je zachytit, jak se ohrožení vesnice dostává do domácího prostoru a jak zasahuje vztah Hany a Petra.

Hlavní otázka

- *Jak se vnější ohrožení vesnice dostává do soukromého života Hany a Petra?*

Při čtení je třeba zaměřit se na tyto otázky:

- *Jak na začátku úryvku působí vesnice?*
- *Co znamená zrušení veřejného osvětlení pro obraz domova?*
- *Jak je zachycena běžná domácí situace před nalezením faktur?*
- *Co Hana zjistí z Petrových papírů?*
- *Proč je pro Hanu toto zjištění tak silné?*

Do domovské skupiny si expert připraví:

1. Jednu větu o tom, co se v úryvku stalo:

2. Tři slova nebo slovní spojení, která vystihují atmosféru tohoto úryvku:

3. Jeden detail, který ukazuje, že vesnice už přestává být bezpečným místem:

4. Jeden detail, který ukazuje, že se napětí dostává přímo do vztahu Hany a Petra:

5. Dokončení věty: Hana zjišťuje, že Petr _____, a proto pro ni už elektrárna není jen _____.

Expert D – úryvek 1994

Úkolem experta je přečíst úryvek z roku 1994 a připravit jeho stručné představení pro domovskou skupinu. Není třeba převyprávět celý úryvek podrobně. Důležité je zachytit, jak se zánik vesnice v této části završuje a jak na něj navazuje detail sbaleného kufru v předsíni.

Hlavní otázka

- *Co znamená, že Hana sleduje zánik známého místa už jen jako televizní zprávu?*

Při čtení je třeba zaměřit se na tyto otázky:

- *Co se čtenář dozvídá o paní Zhorkové a vesnici?*
- *Jak působí televizní reportáž?*
- *Jaký je rozdíl mezi tím, že Hana místo dříve sama procházela, a tím, že ho nyní sleduje v televizi?*
- *Proč Hana televizi vypne?*
- *Jaký význam může mít sbalený kufr v předsíni?*

Do domovské skupiny si expert připraví:

1. Jednu větu o tom, co se v úryvku stalo:

2. Tři slova nebo slovní spojení, která vystihují atmosféru tohoto úryvku:

3. Jeden detail, který ukazuje, že zánik vesnice už dospěl do krajního bodu:

4. Jeden detail, který ukazuje Hanin osobní vztah k místu nebo k lidem z vesnice:

5. Dokončení věty: Když Hana vypne televizi, zůstává před ní _____.